

Študijný odbor: 4.1.35 Geografia
Študijný program: Humánna geografia a demografia v štátnej správe a samospráve
zameranie: Humánna geografia v štátnej správe a samospráve
Akademický rok: 2018/2019

Predmety štátnej skúšky:

- I. Všeobecná humánna geografia (povinný predmet)
  - II. Geografia verejnej správy a verejnej politiky (povinný predmet)
  - III. Plánovanie a riadenie rozvoja priestorových systémov (povinne voliteľný predmet)
  - IV. Demogeografia a demografia (povinne voliteľný predmet)
  - V. Populačný vývoj Slovenska a sveta (povinne voliteľný predmet)
- (Pozn. súčasťou štátnej skúšky je aj predmet Obhajoba diplomovej práce)

I. VŠEOBECNÁ HUMÁNNÁ GEOGRAFIA

- 1. Systém geografických vied, historický vývoj geografie a humánnej geografie (inštitucionalizácia geografie – Humboldt, Ritter), postavenie teoretickej geografie v systéme geografických vied.
- 2. Základné paradigmy geografického myslenia (geografia ako popisná veda – environmentálny determinizmus, hettnerovsko-hartshornovská koncepcia regionálnej geografie, geografia ako priestorová veda – kvantitatívna a teoretická geografia), idiografický a nomotetický prístup v geografii.
- 3. Geografia ako spoločenská veda (kritika pozitivismu, radikálna geografia, behaviorálna geografia, humanistická geografia, štrukturalizmus, postmoderná geografia).
- 4. Geografia náboženstiev ako vedná disciplína (definícia, vývoj, vzťahy medzi reliógiou a priestorom, aktuálne témy).
- 5. Náboženská štruktúra obyvateľstva sveta, nové náboženstvá, sekularizácia ako významný svetový činiteľ.
- 6. Náboženská štruktúra Slovenska v časovom rámci 1900-1950-2011, základné trendy a východiská v kontexte spoločenských zmien.
- 7. Hierarchizácia a regionalizácia sídelných systémov (hierarchizácie a regionalizácie centier osídlenia SR a vybraných štátov Európy, hierarchizácia hlavných miest Európy – 1999, definovanie „cities“ v Európe podľa OECD – 2012; funkčné mestské regióny – koncepcia mestského regiónu, príklady vyčlenenia FMR – SR, Poľsko, Veľká Británia, Nemecko, hierarchizácia funkčných mestských regiónov v štátoch EÚ 2006 – FUAs, MEGAs – kategórie).
- 8. Súčasný sídelný procesy (suburbanizácia – hlavný sídelný proces v strednej Európe, doterajší vývoj v SR; metropolizácia – formovanie a identifikácia metropolitných území USA, Európy; mega-urbanizácia – formovanie mega-sídelných útvarov, mega-cities, megalopolisy, megapolitné územia USA; globálne mestá – Friedmanova koncepcia, hlavné ukazovatele, hierarchizácia, A.T. Kearney Global Cities Index – hodnotiace kritériá, hierarchizácia globálnych miest a ich aktualizácia, zastúpenie európskych miest, top globálne mestá, globálne regióny).
- 9. Plánovanie sídelných systémov (plánovanie sídelného systému SR, sídelné kategórie v plánovacích dokumentoch v minulosti a súčasnosti, špecifiká ich plánovania; sídelná politika, svetové a európske dokumenty a konferencie o plánovaní miest – Európska charta miest, HABITAT, World Urban Forum; scenár urbánnej hierarchie Európy 2030).
- 10. Medzinárodný obchod – vývoj svetového obchodu, teritoriálna a komoditná štruktúra, dopady krízy na medzinárodný obchod, hlavné subjekty svetového obchodu.
- 11. Maloobchod – základné pojmy, súčasné trendy v maloobchode, geografické aspekty maloobchodu, maloobchod na Slovensku.
- 12. Integrácia a dezintegrácia, typológia integrácií, integračné procesy vo svete a v Európe.
- 13. Globalizácia, vznik, vývoj a perspektívy, hlavní aktéri v procese globalizácie, PZI v procese globalizácie.
- 14. Geografické a spoločenské dôsledky globalizácie, Slovensko a procesy globalizácie.

15. Hlavné smery a problémy výskumu politickej geografie (súčasná politická geografia, krátka charakteristika jednotlivých smerov a problémov, politická geografia na Slovensku), politické ideológie ovplyvňujúce súčasnú politickú geografiu.
16. Politická geografia a demokratizácia, priestorová diferenciacia demokracie vo svete (demokratizácia - faktory, hodnotenie demokracie, šírenie demokracie vo svete, „nedemokracie“).
17. Geografia volieb (predmet štúdia, diferencujúce znaky, geografické faktory ovplyvňujúce hlasovanie, volebné systémy – prvky, typy, vymedzovanie volebných obvodov, volebná formula, elektronické voľby; koncept cleavages, školy výskumu voličského správania, volebná účasť).
18. Priestorové aspekty chudoby a sociálnych nerovností na Slovensku (neoliberalizmus, post-socialistická transformácia a sociálne nerovnosti, regionálne dimenzie chudoby, mestská/vidiecka chudoba, segregácia/separácia).
19. Charakteristika a časopriestorový vývoj rodových nerovností na Slovensku (základné aspekty feministickej geografie; vývoj rodových nerovností na Slovensku; ekonomické súvislosti rodových nerovností - trh práce, vzdelanie, mzdy; regionálne špecifiká – mesto/vidiek, verejné/súkromné priestory).
20. Etnicita a priestor: charakteristika etnických priestorových vzťahov na Slovensku, priestorové špecifiká Rómov na Slovensku, chudoba a sociálne vylúčenie Rómov.

II. GEOGRAFIA VEREJNEJ SPRÁVY A VEREJNEJ POLITIKY

1. Geografia verejnej správy (Základná terminológia – územné a správne usporiadanie, územné členenie, správne členenie, priestorové jednotky, hierarchické úrovne, jednotky NUTS a LAU, sídla inštitúcií a ich územná pôsobnosť; princípy priestorovej organizácie verejnej správy, prístupy hodnotenia a kritériá územno-správneho členenia, typy reforiem verejnej správy).
2. Najstaršie etapy územno-správneho usporiadania Slovenska – Veľká Morava, hradske španstvá, stolice (etapy vývoja Veľkej Moravy, proces formovania španstiev a stolíc, regionálne centrá, služnovské okresy a zmeny organizácie, slobodné kráľovské mestá, hlavné mesto a zmeny lokalizácie, charakteristika vybranej stolice).
3. Historické etapy územno-správneho usporiadania Slovenska – Reforma Jozefa II., Bachov absolutizmus, etapa žúp (zásadné zmeny organizácie územia, príčiny zmien, regióny a ich centrá, okresy, zmeny kategórií miest, hlavné mesto, národnostná politika).
4. Etapy územno-správneho usporiadania Slovenska v rokoch 1918 – 1989 (etapa veľžúp, krajinské zriadenie, obnovenie veľžúp – Slovenský štát, etapa krajov, etapa veľkých krajov – regióny a okresy, ich centrá a zmeny, hlavné mesto).
5. Konceptie a dokumenty reformy verejnej správy SR v rokoch 1990 – 2002 (hlavné etapy tvorby, inštitúcie zastrešujúce reformu, hlavné dokumenty, navrhované modely územno-správneho usporiadania).
6. Konceptie a dokumenty reformy verejnej správy SR od roku 2003 do súčasnosti (hlavné etapy tvorby, inštitúcie zastrešujúce reformu, hlavné dokumenty, navrhované modely územno-správneho usporiadania).
7. Realizácia reformy verejnej správy SR v rokoch 1990 – 2001 (prechodná etapa 1990 – 1996 – obnovenie územnej samosprávy, zmeny v priestorovej organizácii miestnej štátnej správy; etapa 1996 – 2001 – Zákon o územnom a správnom usporiadaní SR – územné členenie, správne členenie, Zákon o samosprávnych krajoch).
8. Realizácia reformy verejnej správy SR od roku 2002 do súčasnosti (decentralizácia verejnej správy – prenos kompetencií; zmeny organizácie v miestnej štátnej správe – zrušenie okresov, zrušenie krajov; komunálna reforma – formovanie siete SOÚ; reforma ESO – obnovenie okresov, integrácia špecializovaných úradov).
9. Územno-správne členenie štátov Európy resp. EÚ – porovnávací analýza (základné ukazovatele porovnávania, dostupnosť databáz, počet hierarchických úrovní, priestorové jednotky – ich počet a veľkosť, administratívne centrá, hlavné mestá; typológia štátov Európy podľa počtu úrovní verejnej správy, typy štátov podľa organizácie lokálnej úrovne; súčasný počet jednotiek verejnej správy v EÚ – celkovo a podľa hierarchických úrovní).

10. Reformy verejnej správy vo vybraných štátoch Európy (Česká republika, Poľsko, Dánsko – inštitúcie reformy, doterajšie etapy reformy, regionálna úroveň, lokálna úroveň).
11. Administratívna analýza (úlohy, verejné statky a verejná moc, základné princípy tvorby pravidiel, analýzy výkonu pravidiel, suverenita spotrebiteľa, výber dodávateľa).
12. Verejná politika, jej vybrané procesy a štruktúry (proces tvorby verejnej politiky, nástroje a dokumenty verejnej politiky, jej aktéri, byrokracia, technokracia, adhokracia – jej typické príklady, konflikt záujmov, korupcia a jej zdroje, prevencia a boj proti korupcii, lobizmus).
13. Teória demokracie a vybrané modely demokracie (vývoj, formy, klasická aténska demokracia, elitistická demokracia, pluralitná demokracia, hlavní predstavitelia, formy politickej participácie občanov).
14. Nacionalizmus, národ, štát, inter-etnický konflikt a jeho regulácia (národ, národná identita, vznik národov, suverenita – nezávislosť – sebaurčenie, typy nacionalizmu, hlavné formy regulácie vzťahov medzi národmi a etnikami).
15. Regionálna samospráva na Slovensku od r. 2002 (regionalizmus, ústavný a právny rámec, inštitucionalizácia, legitimita, voľby, politická kontrola, kompetencie, financovanie, europeizácia, vplyv na rozvoj regiónov).
16. Urbánna politika (urbánna politika a súvisiace termíny, priestorové vymedzenie, typy moci, hlavné trendy, príčiny vzniku, miestna demokracia, teória miestneho štátu, tradičné a súčasné dimenzie urbánnej politiky).
17. Koncept autonómie a miestna autonómia (terminológia, politické, právne a priestorové aspekty; spôsoby formovania, formy na miestnej úrovni, miestna autonómia a samospráva, personálna a inštitucionálna autonómia, parciálne autonómie, uplatnenie vo vzťahu väčšina a menšina).
18. GIS ako súčasť informačného systému verejnej správy (štandardizačné procesy a aktivity, organizačné aspekty, technologické riešenia).
19. Stav využívania GIS vo verejnej správe na Slovensku a v zahraničí (konkrétne príklady, komparácie).
20. Možnosti distribúcie vektorovej a rastrovej grafiky v aplikáciách typu „webmapping“ na internete (nástroje, formáty, softvérové riešenia).

III. PLÁNOVANIE A RIADENIE ROZVOJA PRIESTOROVÝCH SYSTÉMOV

A/ Teória regionálneho rozvoja a výskum regiónov

1. Región, regionalizácia a regionálny rozvoj (pojmy, determinanty regionálneho rozvoja), zmeny v chápaní regiónu, v kontexte vývoja paradigmy geografie.
2. Faktory, procesy a mechanizmy podmieňujúce regionálny rozvoj v globálnej a národnej mierke.
3. Teórie regionálneho rozvoja (vývoj, základné klasifikácie a delenia).
4. Neoklasické a neoliberalné teórie regionálneho rozvoja (lokalizačné teórie, nová ekonomická geografia), keynesiánske teórie regionálneho rozvoja (teória polarizácie, rastových pólov, model jadro – periféria).
5. Inštitucionálne teórie regionálneho rozvoja (konceptia inovácie a regionálny rozvoj – „Helix Triangel“ a konceptia globálnych produkčných sietí).
6. Regionálna konkurencieschopnosť, základné pojmy, faktory, ktoré ju podmieňujú.
7. Územno-správne členenie Slovenska (kritické hodnotenie), konceptia funkčných mestských regiónov v kontexte územno-správneho členenia štátu.
8. Teoreticko-metodologické koncepcie postkomunistickej transformácie (tri polarities výskumu regionálnej štruktúry, základné etapy transformácie spoločnosti).
9. Regionálny rozvoj a regionálne disparity na Slovensku (vývoj po roku 1989, identifikácia menej rozvinutých regiónov).
10. Regionálna politika (vývoj, nástroje, inštitúcie, efekty), nový (európsky) regionalizmus (inštitucionalizácia regiónov, top-down a bottom-up regionalizmus).

B/ Územné plánovanie

11. Územné plánovanie, základná terminológia, vzťah urbanizmu, územného plánovania a geografie, ciele a úlohy územného plánovania.
12. Nástroje územného plánovania (územnoplánovacie podklady a územnoplánovacia dokumentácia).
13. Etapy tvorby územného plánu, štruktúra územného plánu a jeho hlavné kapitoly, resp. okruhy.
14. Úrovnne územného plánovania, rozdelenie kompetencií v rámci jednotlivých úrovní.
15. Priami a nepriami aktéri územného plánovania.
16. Zónovanie, typy zónovania (detailnejší pohľad na funkčné zónovanie, charakteristika vybranej funkčnej zóny).
17. Vývoj územného plánovania na Slovensku v období socializmu a po roku 1989 (porovnanie).
18. Zásady architektonicko-urbanistickej kompozície mesta a vidieka, ich hlavné (určujúce) a doplnkové (architektonický detail) časti, konkrétne príklady, vzájomné porovnanie.
19. Porovnanie územného plánovania s ostatnými formami plánovania (priestorové plánovanie, regionálne plánovanie, krajinné plánovanie, strategické plánovanie atď.).
20. Základné trendy v územnom plánovaní miest po roku 1989 a Koncepcia územného rozvoja SR (spôsoby novelizácie územných plánov, dôvody novelizácie, spracovatelia územných plánov).

IV. DEMOGEOGRAFIA A DEMOGRAFIA

1. Populačný vývoj Slovenska do 2. svetovej vojny z pohľadu vplyvu významných historických, politických a ekonomických míľnikov, Slovensko a demografická revolúcia.
2. Populačný vývoj Slovenska v období socializmu.
3. Populačný vývoj Slovenska v postsocialistickom období po roku 1989, v kontexte ekonomických, sociálnych a kultúrnych súvislostí Slovenska. Komparácia populačnej dynamiky (príp. populačnej statiky) s vybranými štátmi Európy, resp. sveta.
4. Súčasná diferencovanosť demografických procesov a štruktúr na Slovensku z pohľadu ostatných geografických determinantov (socio-ekonomické, úroveň regionálneho rozvoja a pod.).
5. Populačný vývoj sveta z pohľadu paleodemografie a historickej demografie, v období od sapientácie cez neolitickú revolúciu po demografickú revolúciu.
6. Teória demografickej revolúcie, jej podstata, zákonitosti, vonkajšie prejavy, hlavné ohniská a typy, rozdiely medzi podmienkami vzniku vo Francúzsku a Veľkej Británii.
7. Mexicko – japonský typ demografickej revolúcie.
8. Druhý demografický prechod – podstata teórie, hlavné črty.
9. Malthuziánske teórie, neomalthuziánske teórie, populacionizmus.
10. Komparácia populačných trendov krajín západnej a stredovýchodnej Európy, odlišnosti doterajšieho vývoja a súčasného stavu (so zameraním na obdobie po roku 1989).
11. Populačný vývoj Indie, Číny a Japonska.
12. Populačný vývoj Afriky vrátane kontextu HIV/AIDS problematiky.
13. Populačný vývoj sveta po druhej svetovej vojne (populačná explózia a jej prejavy, tempo rastu, rozdiely medzi kontinentmi).
14. Súčasná priestorová diferencovanosť demografických procesov na úrovni kontinentov, makroregiónov.
15. Prognózy populačného vývoja Slovenska.
16. Prognózy populačného vývoja sveta.
17. Populačná politika – princípy, definície, rozdelenia, širšie a užšie chápanie, prieniky s inými politikami.
18. Populačná politika – historický prehľad – populačné politiky v staroveku a stredoveku, one-child policy v Číne.
19. Moderné nástroje populačnej politiky a jej súčasné vnímanie, nástroje populačnej politiky na Slovensku.
20. Efektívnosť populačnej politiky, kritika populačnej politiky.

V. POPULAČNÝ VÝVOJ SLOVENSKA A SVETA

A/ POPULAČNÝ VÝVOJ SLOVENSKA

1. Vývoj pôrodnosti a plodnosti na Slovensku (základné súvislosti a ukazovatele v kontexte spoločenských súvislostí).
2. Vývoj úmrtnosti na Slovensku (základné súvislosti a ukazovatele v kontexte spoločenských súvislostí).
3. Vývoj sobášnosti a rozvodovosti na Slovensku (základné súvislosti a ukazovatele v kontexte spoločenských súvislostí).
4. Migračné pohyby na území Slovenska do roku 1950 (príčiny, smery, vznik a rozmiestnenie slovenských komunít mimo územia dnešnej SR).
5. Migračné pohyby na území Slovenska od roku 1950 (príčiny, smery, charakteristika vnútornej a zahraničnej migrácie).
6. Biologické štruktúry obyvateľstva Slovenska. Časové a priestorové súvislosti vývoja pohlavnej a vekovej štruktúry na Slovensku.
7. Kultúrne a sociálne štruktúry obyvateľstva Slovenska. Časové a priestorové súvislosti vývoja národnostnej, vzdelanostnej a sociálno-ekonomickej štruktúry obyvateľstva SR.
8. Demografické štruktúry a procesy vo vzťahu k regionálnemu rozvoju (periférnosť, depopulačné regióny, redistribúcia po 1989).
9. Demografické štruktúry a procesy vo vzťahu k procesu suburbanizácie (odlišnosti v optike mesto - vidiek, základné trendy).
10. Demografické procesy a štruktúry najväčších miest Slovenska. (Základná charakteristika krajských miest, odlišnosti a podobnosti).
11. Prognózy populačného vývoja Slovenska – národná, regionálna úroveň, odvodené prognózy.
12. Nové formy rodinného správania v SR (kohabitácie, štruktúra domácností, legitimita narodených).
13. Postavenie Slovenska z hľadiska vývoja základných demografických procesov s štruktúr medzi krajinami V4. Základné podobnosti a rozdiely.

B/ POPULAČNÝ VÝVOJ SVETA

14. Populačný vývoj sveta a kontinentov do začiatku nášho letopočtu, početnosť populácií a jej limity, významné medzníky, demografická reprodukcia a jej vtedajší charakter, populačný vývoj sveta a kontinentov od začiatku nášho letopočtu do druhej svetovej vojny.
15. Populačný vývoj po druhej svetovej vojne, rýchlosť rastu populácií, súčasná diferencovanosť dynamiky a štruktúr v globálnej mierke.
16. Francúzsko – jedno z ohnísk vzniku demografickej revolúcie, podmienky a priebeh demografickej revolúcie, Veľká Británia – podmienky a priebeh demografickej revolúcie, odlišnosti v porovnaní s Francúzskom.
17. Komparácia populačných trendov krajín západnej a stredovýchodnej Európy, odlišnosti doterajšieho vývoja a súčasného stavu.
18. Populačný vývoj najľudnatejších krajín sveta – Indie, Číny a USA.
19. Charakter populačného vývoja krajín mexicko-japonského typu demografickej revolúcie, demografické (a s nimi previazané –HIV, chudoba) problémy Afriky – demograficky najmladšieho kontinentu.
20. Medzinárodné migrácie v globálnom kontexte.

Poznámky:

1. Študent odpovedá po dve otázky z dvoch povinných a jedného povinne voliteľného predmetu (spolu teda odpovedá na 6 otázok).
2. Študent získava po 2 kredity za povinné predmety a 1 kredit za voliteľný predmet (spolu 5 kreditov).
3. Do hodnotenia štátnej skúšky sa ráta aj obhajoba diplomovej práce ako povinný predmet (za 10 kreditov).